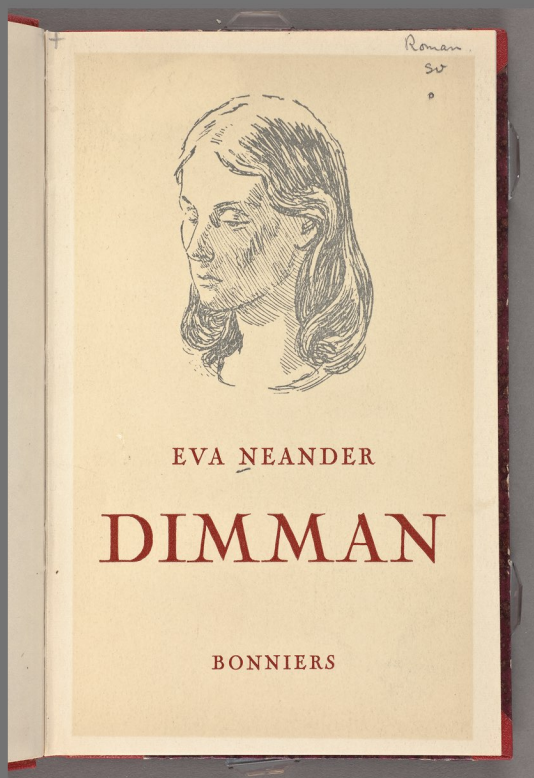

Neander, Eva

Dimman /

Tryck // / 59 C

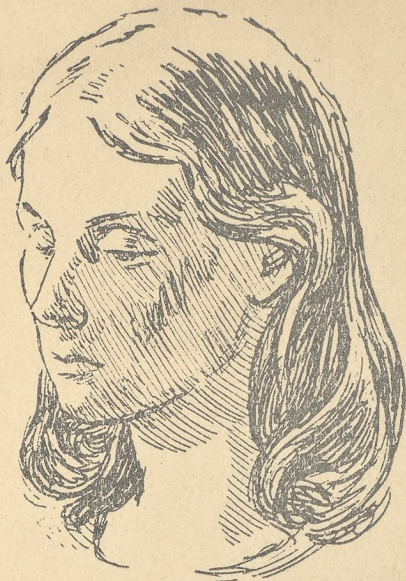
Tillkomstår 1946

Digitaliserad år 2020

National Library
of Sweden

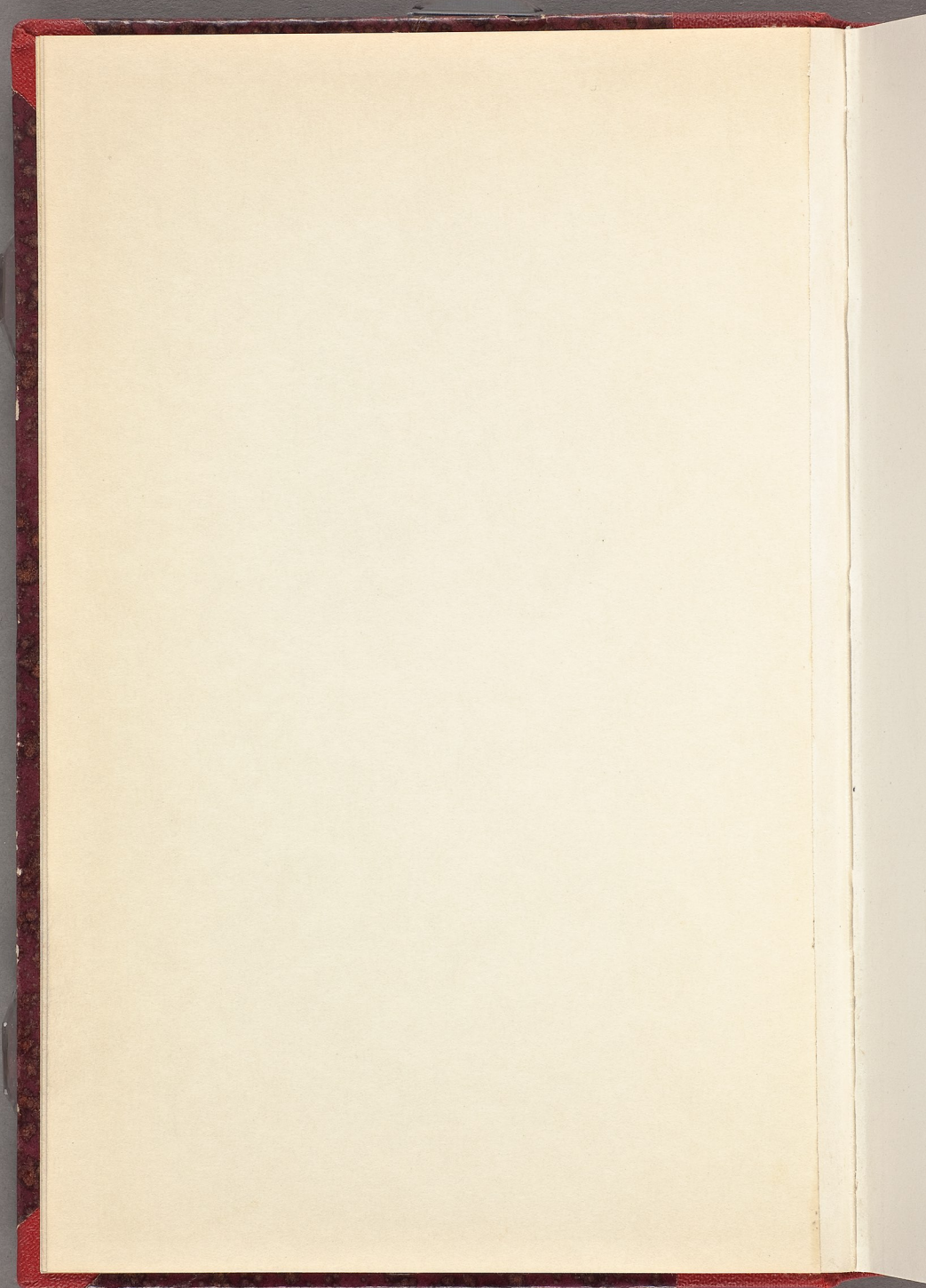
Roman
sv
o

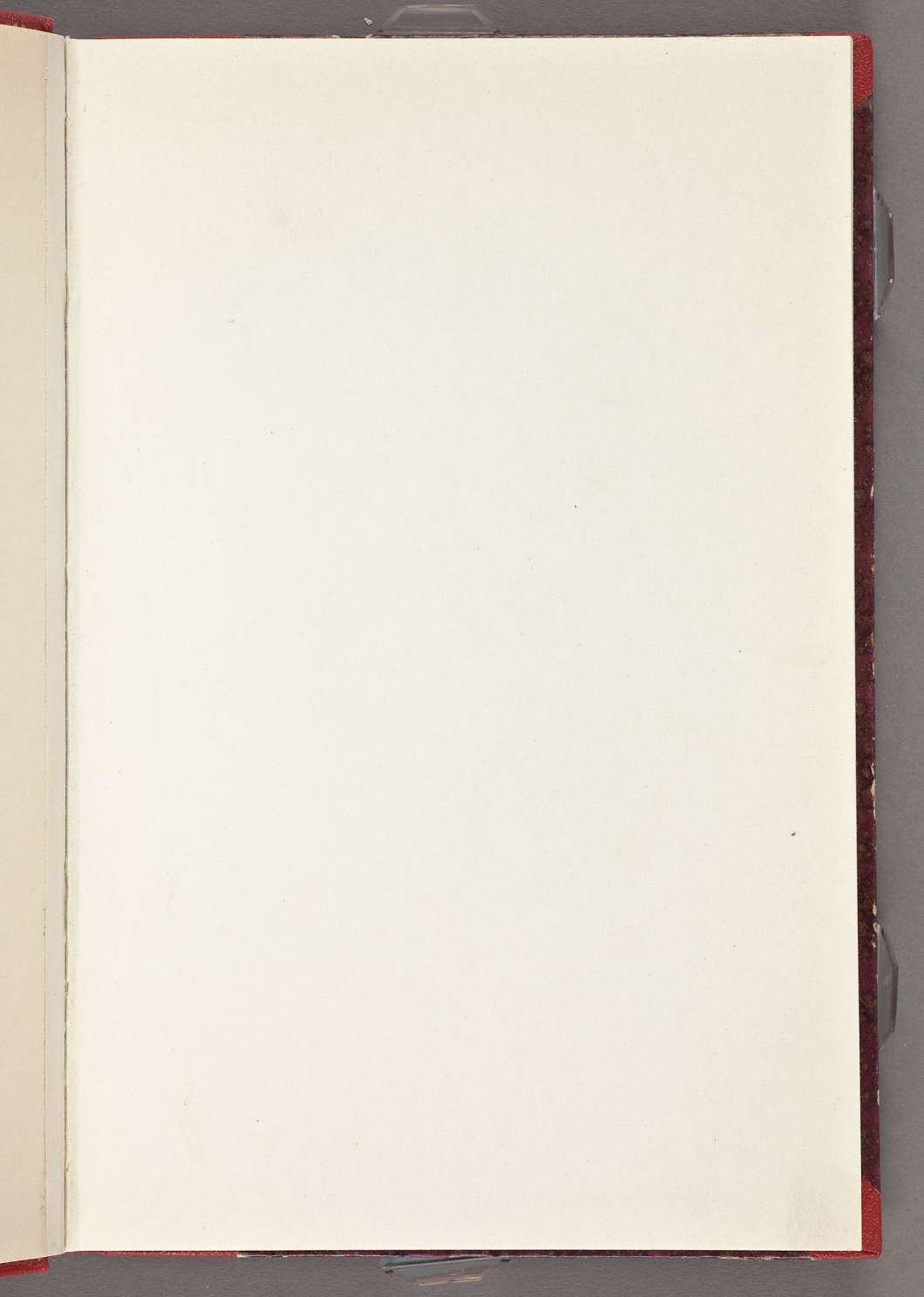

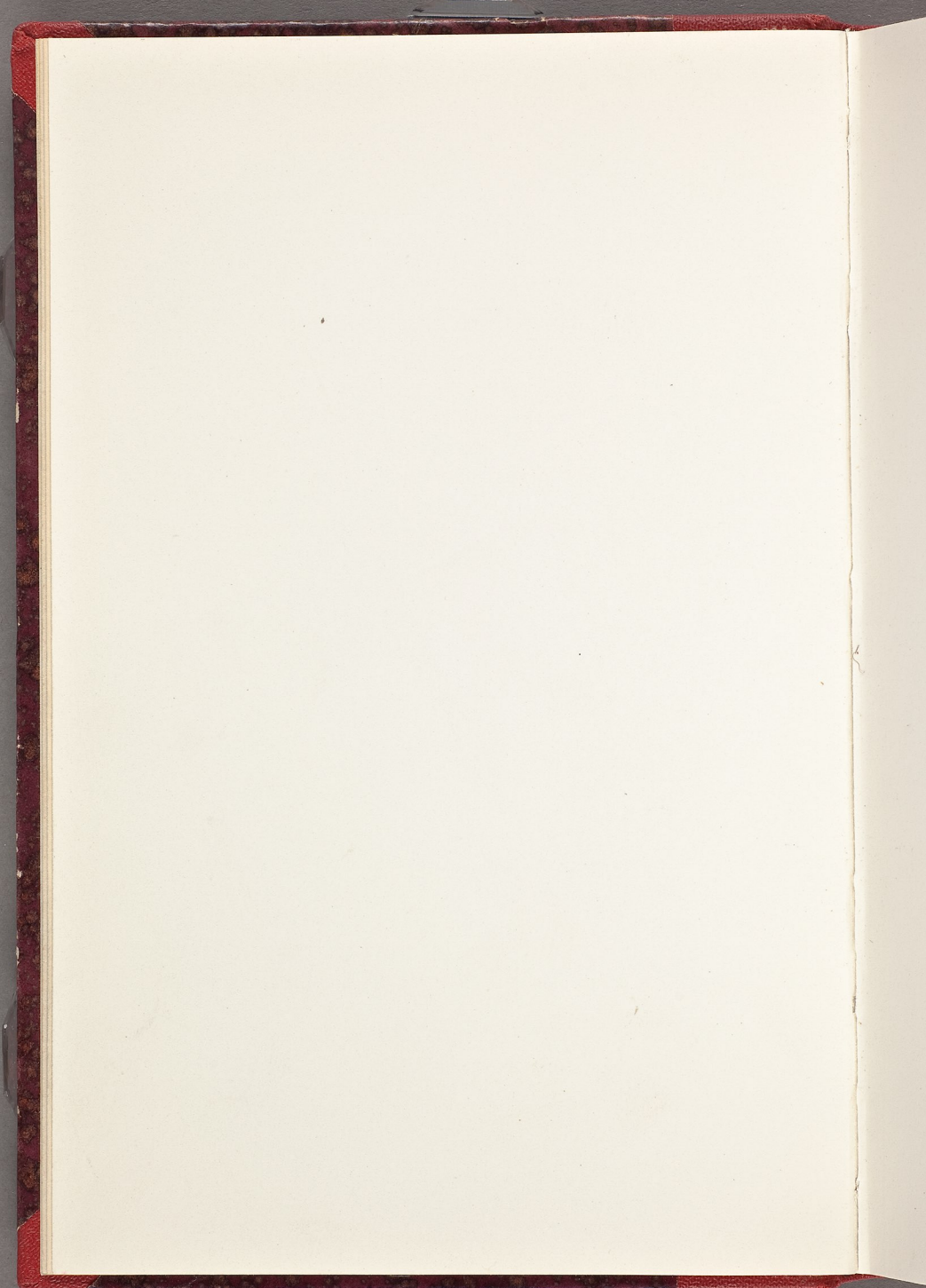
EVA NEANDER

DIMMAN

BONNIERS

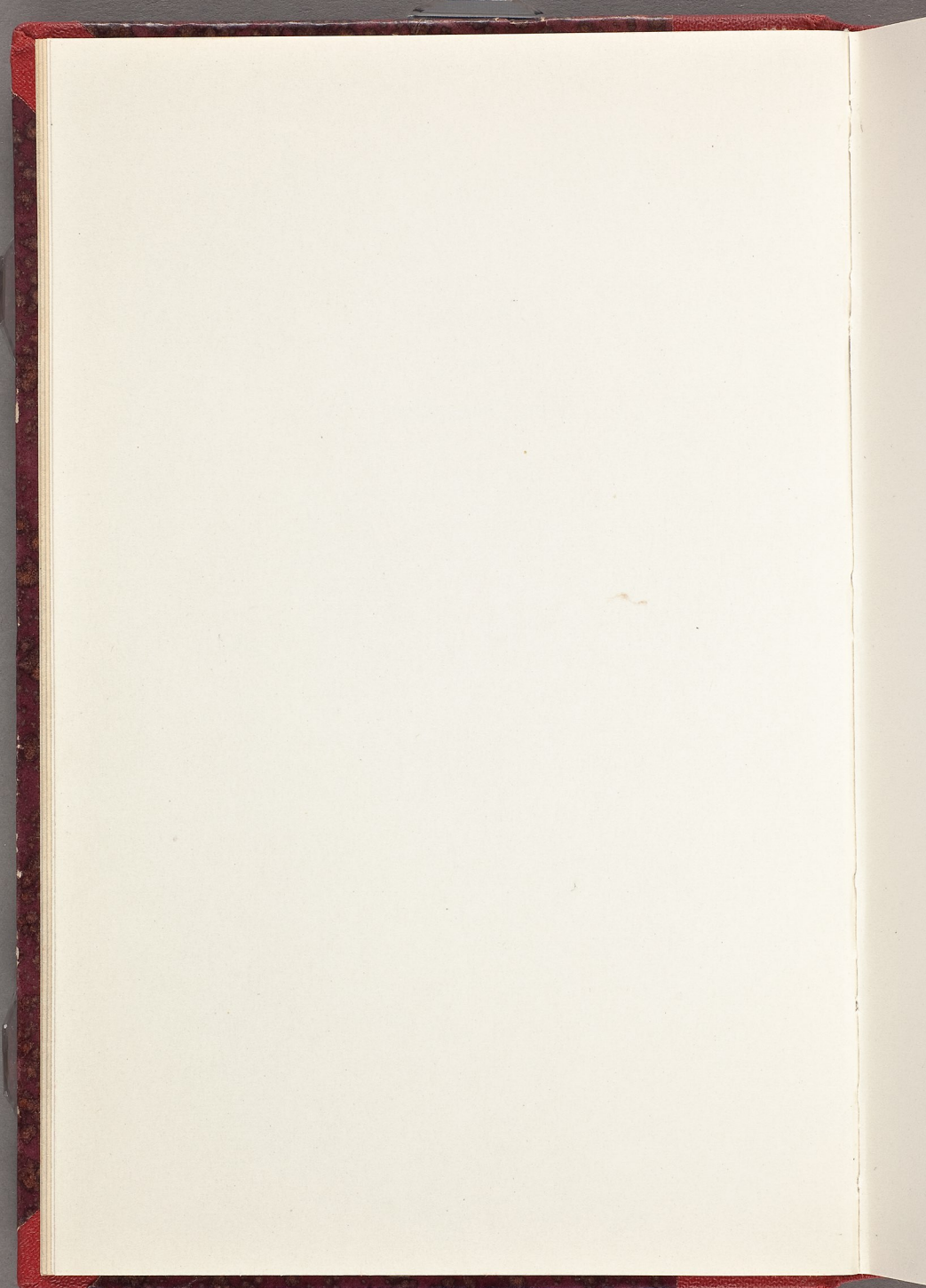

Dimman

av

Eva Neander

U

Dimman

av

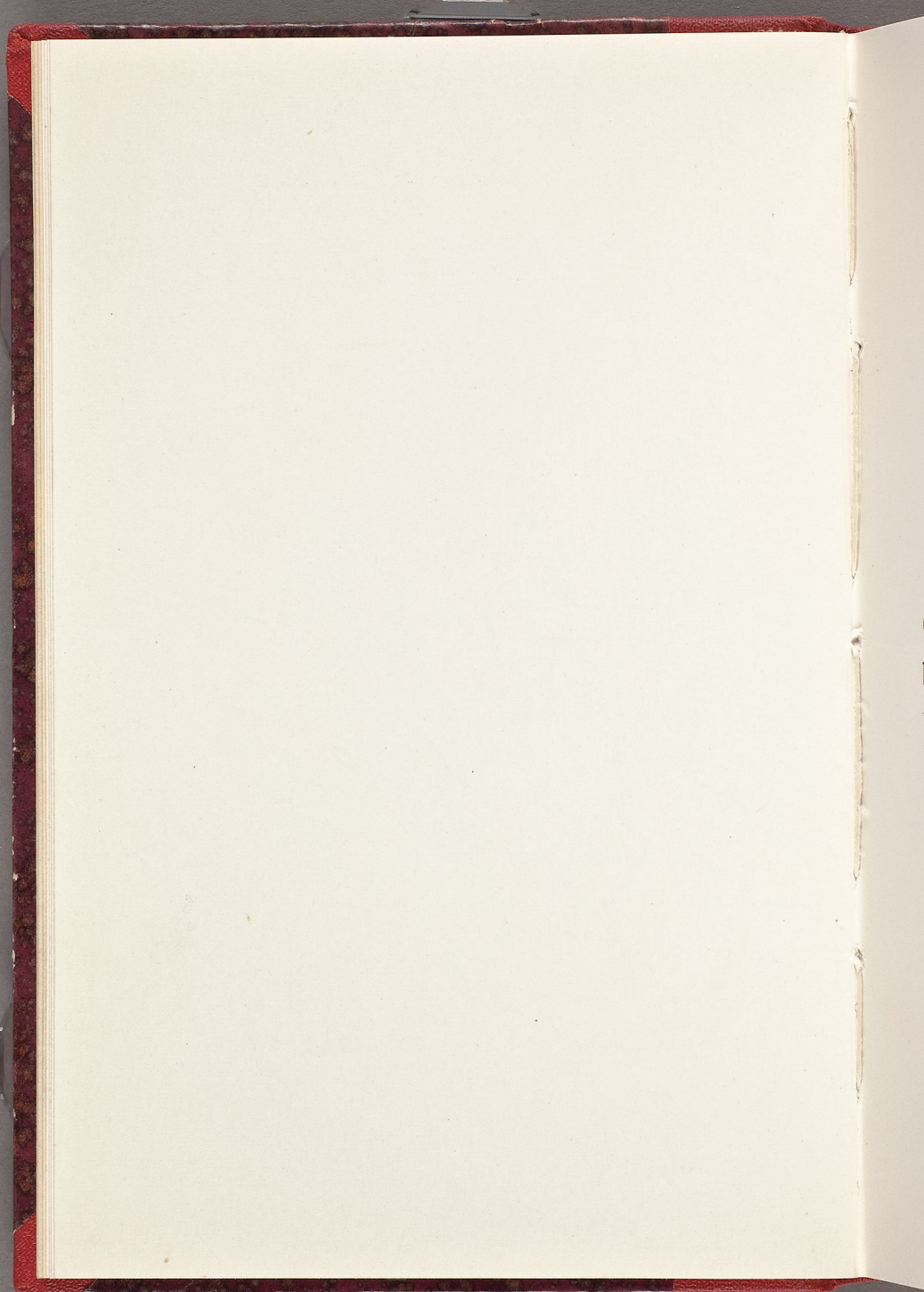
Eva Neander

Stockholm
Albert Bonniers
Förlag

Stockholm. Alb. Bonniers boktryckeri 1946

Hysterikan

Gud hade sorgsna ögon. De såg långt bort. När flickan ryckte i Guds rock och ville, att han skulle se på henne, tyckte hon, att han liksom kom tillbaka långt bortifrån. Hon förstod, att han velat stanna därborta. — Gud var lång och flickan var liten. När hon gick bredvid honom i skymningen var hon ledsen. Hon tyckte, att Gud svek henne. De hörde ju samman — de två. Alla andra var kloka. De skakade på huvudet och var jämt onda.

Men Gud var aldrig ond. Han förstod att strumporna hade ben och att de gick bort från stolen. Sedan kunde hon ju inte finna dem.

Och Gud visste om trollen.

Se när flickan skulle torka disk åt tant föll tallrikar i golvet. Tant blev röd och skrek: »Den ungen duger ingenting till.» Ute var dagen blå och solen stack i ögonen. Flickan stod med händerna utefter sidorna. Det föll henne inte in att försvara sig. Ögonen värkte av solljuset. Hon var inte ledsen heller. Där fanns en dimma mellan henne och tant. På andra sidan dimman hördes den skarpa rösten. Ett rött ansikte dansade i solljuset bland vita skärvor. Men allt hände långt borta.

Fast det var sol ute och ögonen värkte fanns dimman. Tant visste inte om den. Hon skrek bara ännu värre. Och hon

kunde ju inte veta, att alltid, när flickan skulle hjälpa till kom trollen. De lekte omkring henne och de fnittrade. »Ingenting kan du, ingenting kan du.» Hon måste lyssna till dem. Och det blev tjockt i halsen, som när man vill gråta. Men hon grät inte. Hon släppte bara allt och lyssnade. — En spänd gestalt med hängande armar.

Flickan stred en ojämn kamp mot trollen. I gryningen kom de och dimman var med. Hon blev gråtfärdig av ilska och vanmakt. Men hon visste, att det var lönlöst med något försvar.

I linnet stod hon med en tvålbit i handen och ögon långt borta. Tant kom in genom den vita dörren. Hennes bröst var en kladdig massa. Den skära blusen stramade ilsket. När hon såg flickan blev hon åter röd och skrek: »Du gör det bara för att retas.» Så började hon febrilt att bädda. Hela tants gestalt med

dess feta hals var en kompakt anklagelse. Solen värkte i ögonen. Från alla håll viskade trollen. »Skuld, skuld.»

Hon skulle varit klädd nu. Med snabba rörelser borde hon städa rummet. Likt andra flickor skulle hon le mot solen. — Med hängande hår och vita tänder borde hon stå — som på något omslag.

Hon kunde inte nå fram till tvålen genom dimman. Byxor och livstykke fanns ännu längre bort. Det liv, där man rörde sig med snabba rörelser skulle hon aldrig nå.

Flickan var bara tolv år. Men kampen mot trollen hade gjort henne mycket gammal. Den hade också gjort henne lyhörd.

Hon förstod, att trollen kom till Gud, och att Guds troll var mer grymma, än de, som dansade kring henne. Fast Gud var en man, och hon ännu ett barn, kände hon sig lik en mycket gammal mor.

Hon vakade ängsligt över Guds ögon. När de blev sorgsna greps hon av en hjälplös förtvivlan. Gud var så mild och värnlös. Han var mer utelämnad än flickan. Fast hon var rädd för trollen kunde hon ändå hata dem. Och hon kunde vara elak mot andra. Människor sa, att hon var ett styggt barn.

Gud var aldrig elak. Om någon ville såra honom, var det, som man burit hand mot ett barn. Han visste inte, hur man gör. Stod där bara och såg vilse ut. Så vände han sig om och gick. Hans rygg var mer ensam än någonsin. — Flickan blev en furie. Hon kastade ord. Ibland undrade hon över sig själv. Den nakna grymhet hon kunde förmå sig till mot dem, som angrep Gud, gjorde henne rädd. Den skrämde också andra. De såg en liten ettrig dvärg med gammal visdom i att såra. Anblicken var makaber och kom dem att känna sig osäkra.

Men när Gud och hon gick i skymningen var de lyckliga. Stjärnorna stod andlöst stilla och fuktiga grenverk snudade över deras händer. Där fanns inga hårda röster och inte skuld eller angrepp. Hon tyckte, att de hörde till skymningen, Gud och hon. Rymden strök dem över håret och viskade, att de inte skulle sörja. Plötsligt var det en lycka att höra till skymningen. Dagarnas kamp mot trollen ströks ut och blev till intet. Gud och hon gick i en blå rymd — det var allt. Någonstans fanns ett sammanhang, andra människor under andra rymder. Människor, som kände deras kval, och deras besinningslöst ljuvliga frid.

Hon tog för givet, att Gud såg hennes tankar. Trollen kom till dem båda, varför skulle då lyckan svika en av dem. Men ibland var hon inte riktigt säker. Guds ögon vandrade långt bort. Då ryckte hon i hans rock som en mycket liten

flicka. Han kom alltid tillbaka. Men
hon blev ledsen igen, och undrade var
Gud hade varit.

I världen, som fanns långt borta — utanför dimmorna — bodde människor. Där levde tant med kladdiga bröst och skär blus. Kusin Märta gick självklart i världen. Hon var alltid fint klädd och hade en röd väska. När hon inte läste eller sydde tog hon fram väskan. Flickan satt och undrade. Kusin Märta tömde innehållet med vaksam blick. Hon torkade beskäftigt pennor och spegel. Under tiden blev hon röd i ansiktet som av en stor ansträngning.

Ut
Eldsl
pan
röd
kan
Ku
Plöts
satt
troll
böck
och
dig.
vård
flåsa
givet
Fl
sina
gått
botte
luft
H
sitt

Utanför de breda fönstren stod lönnar. Eldsljuset skrek gällt. De satt kring lampan flickan och kusin Märta, som hade röd väska. Tant slamrade i köket. Flickan kastade en slö tanke på läxor.

Kusin Märta sken gediget i lampljuset. Plötsligt avskydde flickan henne. Hon satt inte fast i en dy av grå leda. Inga troll dansade gäcklystet kring hennes skolböcker. — Märta, Märta i brun skolrock och röd väska. — Tänk att få strypa dig. Se dig livlös i eldsljus med väskan vårdslöst halvöppen. Över din slappa mun flåsar tant. Den skära blusen knakar övergivet.

Flickan är tolv år. Hon vet inte om sina tankar. — Vet bara, att något hemskt gått förbi. Kanske var det en dröm. Dess botten av skräck och triumf skälver i luften.

Hon går ut från rummet och trycker sitt bleka ansikte mot hallfönstret. Lön-

narna betraktar henne i bottenlös melankoli. Några blad dansar i vinden utan mål och långt borta dunkar ett tåg. Hon står länge och stirrar ut i dunklet likt en sömngångerska. Märta ropar från elds-
ljuset, men hon svarar inte.

s melan-
den utan
tåg. Hon
klet likt
rån elds-

Tant står vid sängen — vakna, säger hon otåligt och ruskar flickan i axeln. Genom snår av olust trevar hon sig motvilligt fram till morgonen. Solen blänker in och ler ett sjukt leende. Långt borta finns drömmen som ett skrik. Hon vill skaka bort den och söker få ett grepp för att döda. När hon sluter ögonen ligger vattnet framför henne, mörkt och hotfullt. Men ansiktet är borta. Hon var ensam i mörkret på ett stort vatten. Ansiktet stirrade på henne. Ett ansikte utan nåd med kalla fiskögon.

Nu är det alltså morgon igen. Hon har inte sett på en läxa, de ligger där hafsigt i den bruna läderremmen. Första timmen hembygdskunskap, andra gymnastik. Och först tvätta sig, dricka choklad och äta. Det känns som hon inte skall orka gå upp.

i. Hon
ger där
Första
gymna-
hoklad
e skall

Höger om, vänster om, rättning. Egentligen är den svarthåriga damen gymnastikdirektör. Hon vikarierar bara i småklasserna. Flickan vet inte, att hon är en olycklig och trasig människa. En stackars kvinnospillra, som vill komma ifrån känslan av värdelöshet.

Den svarthåriga ler käckt. Så här i lägre klasser blir leendet moderligt. Samtidigt har ögonen en generad glimt. Damen spelar en roll för publik. Men hon vill det inte. »Så löjlig du gör dig», viskar en

röst — nu som ofta. Hon känner igen den och stramar upp sig. »Höger om, vänster om, rättning.»

Flickan stirrar på henne. Höger om, vänster om, rättning. — — Plötsligt hejdar sig den svarthåriga. Hon ler maliciöst — »här finns någon i klassen, som inte kan skilja på höger och vänster.» Alla vänder sig och tittar — så bryter skrat-tet loss. Ett skratt, som dånar likt en orkan i den kalla salen. Flickan ryser till i sin tunna blå dräkt.

Långsamt fattar hon. — — Det är åt henne de skrattar. En trapets gungar av och an. Runt väggarna stå ribbstolar likt bruna galler. Rummets smala fönster dansar framför hennes ögon. De ser ut som cellgluggar, tänker hon och blinkar bort tårarna.

Ute strilar regnet. En av gluggarna är öppen och hon ser molnen likt tunga slöjor.

Plötsligt darrar hon i hela kroppen. I rummet finns bara den svarthårigas maliciösa leende. Med förtvivlans mod skriker hon: »Skratta ni bara, skratta ni bara.» Så rusar hon ut — en liten furie med hängande hår.

... Hur kom hon till denna skogsbacke. Det känns som hon skulle vilja sova. Varligt stryker hon över gräset. Som hon ville trösta det. Ibland hickar hon till. Tårarna silar in genom hennes läppar. Hon ligger stilla på marken och gråter. — Ibland lyfter hon sitt huvud och lyssnar. Det känns skönt att vara ensam i skogen. Ingenting är riktigt farligt längre.

Varför blev hon så hopplös. Kanske hade det varit bättre att inte finnas till. Allt gör hon sämre än andra. — — Tänk bara, hur det var, när hon skulle lära sig klockan. Där fanns ju bara två visare — en stor och en liten. Men hur hon grubblade kunde hon ingenting för-

stå. Visarna såg hänfulla ut och trollden viskade. »Det här är svårt må du tro. Detta kan du aldrig lära dig.»

Nog vet hon skillnaden på höger och vänster. När hon ligger här i skogsbacken ser hon tankfullt på vänstra armen. Tre blåa vaccineringsmärken står där i självmedveten linje. Men hon blev rädd, när hon hörde kommandoorden. »Jag får inte göra fel. Får inte:» tänkte hon. Hela kroppen var spänd och hon var rädd. — Dödligt rädd. Hela tiden visste hon — nu, liksom när de frågade henne om klockan — att det skulle bli galet.

Hon lägger kinden mot det mjuka gräset. Dagarna bland de andra glider förbi. Bilder som gjutit sig fast på näthinnan, och aldrig skall raderas ut.

. . . De leker bollekar. Hon har motviligt blivit vald som den sista i laget. Bollen kommer störtande mot henne. Nu gäller det att visa dem. Hon skall rusa

fram och ta. Kravet är obönhörligt, hon står inför ett prov. Flickan stirrar på bollen. Den är stor och hotfull. — Det är som all kraft sugits ur armarna. Slappt hänger de ned utefter sidorna. Vid hennes fötter rullar jättekulan resignerat. Runt omkring stiger ett besviket vrål. Hon känner sig som en brottsling och är eldröd av skam...

Gräset nynnlar, fjärilar dansa och solen lyser. Snart skall hon tillbaka, få anmärkning av den svarthåriga — stå till svars inför tant med skär blus. Det kommer henne inte vid. Allt suddas ut. Hon lägger sig rofyllt till rätta och somnar.

Den som älskar lever i ljus, om också hennes natt är utan stjärnor. Flickan älskar och hennes kärlek är en molande värk. Men den är också ljuvhet utan gräns. Ibland skimrar den som ett leende i dunklet. Hennes kärlek spelar för henne. Den kommer milt genom vardagen och lockar henne bort.

Men han, som hon älskar är sorgsen. Han sitter vid bordet och äter inte. Tant fjäskar omkring honom. Hon skär för de bästa bitarna. Den torra rösten knastrar

oavbrutet. Han ser på henne. — Det är som han tvingade sig till det. Så reser han sig plötsligt upp och går.

Flickan är skrämmd. Maten växer i hennes mun. Hon skulle vilja stiga upp och följa efter. Men hon anar, att det inte går. Någonting säger henne, att kärlek inte kan förenklas. Hon längtar efter att ta hans hand. Flickan är ett barn, som älskar, och hon är försvarslös inför grymheten i att inte få trösta.

Tant och Märta sitter stillsamt kvar. Tants mun är ett smalt streck. Hon tittar på flickan, som vore allt hennes fel. Märta breder omsorgsfullt smör på ett bröd. Ibland ler hon, som för ingenting. Handen rör sig olidligt långsamt. En gardin fladdrar i vinddraget. Ute skäller grannens hund. Flickan tycker, att hon borde säga något. Hon letar febrilt efter ord. Vad som helst. — Bara inte denna kväljande tystnad.

Ångesten över Gud skälver i henne.
Hon kan inte vara stilla.

Med sina smala fingrar trummar hon
på den vita duken. Tant kommer in från
köket med efterrätten. Hon ger flickan
en mörk blick och sätter ner skålen...

enne.

hon
från
flickan

n...

6

En svindlande afton går de som förr. Gud talar — underliga främmande ord, som hon anstränger sig att förstå. Hon tycker att skogen ser dyster ut och orden är hotfulla. De sitter på grenverken likt tunga droppar och viskar. »Det är något stort, han vill säga dig. Men du är för dum, för dum.» Flickan trycker Guds hand och vill be honom om förlåtelse. Han hejdar sig mitt i skogen och ser på henne. Plötsligt säger han: »Du skall inte vara rädd, lova mig det. Ingen-

ting är riktigt farligt ser du.» — Men det är som han inte talade till henne utan till sig själv.

Hon *är* rädd. Gud säger orden om och om igen. — Det är som han sjöng en rofylld barnramsa. Det monotona ljudet skrämmer henne. Hon tycker, att de stått så länge alldeles stilla. »Låt oss gå», säger hon.

Men de är i alla fall tillsammans. Ingenting mer än detta har betydelse. För några dagar sedan, när han gick ifrån dem fick hon så underliga tankar. På kvällen hade hon gått ifrån tant och Märta. Flickan ville inte gå till Mor. Ändå kom hon dit. Kyrkogården var alldeles svart. Där fanns så många underliga ljud, tyckte hon. Ett slag hade hon lust att springa. Men hon gick ända fram till graven. Korset lyste i mörkret... Djupt sörjd av... Hon satt där länge och stirrade...

En vind blåste genom träden. Dödvaktaren gick över gruset. Sanden knakade vid hans steg. När han fick se flickan blev han stående. Liksom miss-tänksamt. Hon mötte skyggt hans blick. Båda var alldeles tysta. Hennes underlighet log åt henne. Plötsligt tyckte hon att mannen såg avvaktande ut. — Ett barn ensamt på kyrkogården och kvällen är sen. — »Ursäkta jag glömde en sak», stammade hon fram. — Som inför en lärare. Hennes löjliga förklaring rusade hånfullt efter henne, när hon blint sökte sig bort. På graven låg hennes tunna vantar. Dödvaktaren stirrade.

... Ja, så hade det varit för några dagar sedan. Men nu gick hon åter vid Guds sida. Han talade stora främmande ord, som hon inte riktigt förstod.

... Åter och åter viskade Gud. »Ingenting är riktigt farligt. Ingenting är riktigt farligt.» Hon önskade, att han inte

sagt det så många gånger. Men de var
tillsammans. — Vad kunde hon mer
begära.

de var
n mer

Hon var 12 år och hennes hud var så tunn, att bara ett ord kunde borra sår i den. Men ändå hade hon inte velat byta med någon. I hela sitt liv hade hon älskat. Ja, de hade gärna fått binda fast henne och skära i denna alltför tunna hud. Trots allt var smärtan henne likgiltig. Visst kunde deras skratt plåga henne. Men ändå fanns där en ljuvlighet i att gå sin egen väg. Att liksom älska en människa över all sans och klokhets och vara ensam som han. Veta att man

hörde samman med honom och ingen annan.

Om hon kunnat le i solljus hade måhända Gud inte vetat om hennes kärlek. Aldrig hade de gått i skymning tillsammans och känt, att de var hennes barn. Ingen besinningslös frid hade smekt henne över håret. Gryning, träd och blommor hade inte blivit hennes syskon. — Om hon varit bofast i de andras verklighet skulle allt detta gömt sig i regndis och skyggt dolt sina hemligheter.

Hon var tolv år och hade byggt sitt liv på en kärlek. Med dess nyckel hade hon släppts in i världar, som inte var de andras.

Den timida rösten dryper i rummet. Flickan får ibland en förnimmelse av att stryka på sammet. Efter några månaders undran kväljer denne kristendomslärare henne. — Han gjorde entré i skolan med ett milt leende och portföljen bräddfull av teorier. Det var i januari och kollegiet låg i vinterdvala.

Gymnasiet hade först lystrat. Mannen kom försynt in. Han log oändligt blott och såg på en tom bänk. Därpå satte han sig i pulpeten och höll — alltjämt leen-

de — sitt förhör. Kanske hade man trott på något nytt. — En vän i de andras läger. Den blida rösten mässade så fromt. — — En nevrotisk kvarsittare påstods ha begärt personlig audiens. I gryningen kom han till skolan efter en sömnlös natt. Nästan hysterisk hade han erkänt sitt tilltag för en kamrat. »Det var som att bada i sirap», skrek han. Man grävde för att hitta en själ. — Trodde att ens personliga helvete skulle angå en sån där. Med sitt tal om psykologi och liv. Också kommer man till en mask av sirap.»

Flickan i småklasserna tecknar förstrött. Ibland ser hon upp och lyssnar. Den lille blide mannen säger en lustighet. Han är förtjust över sig själv och gör en applådhungrig paus. En tjock elev skrattar. — Några andra faller slött in. Luften är kvalmig. Kanske blir det åska.

Den milde är nöjd. Lik en anspråkslös artist noterar han lyckligt den minsta

framgång. Han ser hult på den tjocka flickan. Eleven blir röd av upphetsning. Hon är kvarsittare och redan kvinna. Föräldrarna är strängt religiösa. I stället för Clark Gable har hon den lidande Kristus på bänkuppslaget.

Klockan ringer. Mannen delar ut läxa. Hans bleka ansikte har släppt sitt leende. Flickan ser plågad, hur den tjocka saligt flinar.

Hon är i en ömtålig period. Ibland kan hon hejda sig i en rörelse. Rummet dansar och hon känner yrsel. Tants kladdiga bröst äcklar henne. Hon vill gömma sitt ansikte i händerna och slippa se.

Hon tänker syndiga tankar. När en gymnasist hälsar blir hon röd. Om aftonen smyger hon sig ut i bokskåpet. Kroppen är het som av feber. Hon läser till sent.

Med avsky ser hon, att hon själv börjar bli kvinna. Ibland tycker hon sig

känna en lukt av svett och hår. Hon grips av vämjelse vid allt detta och vill fly. Instinktivt avskyr hon den brunstiga trivsel, hon anar omkring sig. De liknar djur tycker hon och vill tvinga bort sina tankar. Men de stannar kvar. Dag och natt förnimmer hon bara doft av hynda, jord och skamlöshet.

Skyggt klär hon av sig om aftonen. Det känns som hon gjorde något orätt. Ögon stirrar på henne. Nervöst sliter hon av sig linnet och flyr in i nattdräkten. Hon andas hårt som efter en språngmarsch.

Ibland kommer tant in. Flickan tycker, att hennes ögon äro lystna. Hon drar upp täcket, butter och fientlig. Ett sjukt förvirrat motstånd rör sig inom henne. Hon vill gråta över sin kropp. Men den tycks henne alltför rå och ful. — Till slut kan hon ändå bara hata. Ligga vaken och hata. —

Dessa sorgsna, ensamma lönnar därute hör samman med hennes barndom. Så här vid disigt lyktsken har hon lärt sig att älska dem. Flickan dras till allt svalt och oåtkomligt. Hennes lemmars beslut att engagera sig i något, som hon äcklas vid, ger henne ångest.

Den svarthåriga gymnastikdirektören samlar dem omkring sig. Hon är mer käck än förr. »Sätt er här, skall vi talas vid», säger hon. I en rund ring sitter de med korslagna ben. Fönstret är öppet. En gäll flickröst skriker något. Lärarinnan behärskar situationen. Hon har fått beröm av rektorn för ett friskt och modernt sätt att meddela denna undervisning.

... Flickan vill slå henne. Kan hon då inte hålla tyst. — — Rösten mal och mal. »Kom ihåg, att dessa saker äro något fullt naturligt. Ja, ni skall vara stolta och glada över dem. Också en sak till.

— Renlighet, renlighet och åter renlighet.»

— — Där står hon och pratar. Vem har lovat henne, att vara så familjär. Vad har hon att göra med flickan. Alla är de lika. Dessa feta, ludna kvinnor. De bär sig åt, som om de ägde en helt och hållet. Går i cirklar runt om och snokar, med giriga händer. Det känns som någon stulit ens dagbok och skrek dess innehåll över torgen.

Gud är inte sådan. Inte familjär och otäck. Han har säkert inte märkt något. I så fall skulle han ingenting låtsas om. Säkert funne han det otäckt. — Som flickan. Men han skulle försöka glömma. Tillsammans med honom löste sig allt äckel.

Hon ligger i ett smalt rum. Sommar-
natten andas utanför. Nu är allting skönt.
Kvällarna är blå och fyllda av häggdoft
och eftertänksam ro. Ibland gör all den-
na ljuvlighet nästan fysiskt ont. Om hon
vill kan hon gå upp ur sängen ner till
den lugna kvinnan. Hon kan sitta allde-
les stilla. Kvinnan håller av henne. —
Ingen sliskig kärlek, ingen ömhet med
klibbiga fingrar. Kvinnan är sval och
långt borta likt Gud. Hon äger en tank-
full oberördhet, som ger och begär frihet.

Men hennes händer är varma och man kan borra sitt huvud i hennes knä. Ändå har ingenting stulits ifrån en.

Om kvällarna går de längs stranden. De sitter nere vid vattnet och ser hur vita båtar kommer hem. En seglare har grammofon i sin båt. Mens han revar seglen helt nära deras brygga spelar han en rysk folkvisa. Varje kväll samma underligt vemodiga sång. De sitter tysta och hör. Här finns fler än kvinnan och hon. En jungfru kommer ner med kaffe. Kvinnans barn skrattar, hennes man kommer snabbt gående. Solen går ner. Vattnet är alldeles stilla, långt borta finns skogen.

I timmar går hon helt ensam. Hon har funnit en skogstjärn. — Den är svart och längtansfull. Mens hon ligger där kommer en lycka över henne. »Jag vill måla», tänker hon. Hon tar ett grässtrå och tuggar mellan sina tänder. Om två veckor skall hon fylla tretton år.

Kvinnan ser på hennes skisser. De äro tafatta och ängsliga — ett barns verk. Men där finns ett patetiskt allvar som griper henne. Ansikten och åter ansikten.

Flickan sitter på huk bredvid. Hon är röd av upphetsning. Men kvinnan säger ingenting. Hon lämnar blott tillbaks skisserna. Flickan är underligt besviken. Hon går i skogen och ser bara dessa skisser. — »Vad tänkte kvinnan — kände hon ingenting?»

Snömodden ligger trist på vägarna. Så längesedan det var sommar. Häggen blommade, havet var stilla och solen gick ner. Mors goda vän och hennes familj är åter i England. Förresten är allt så överkligt. Bara något som kom blodet att bli hett. En dunkel känsla, att där fanns människor, som man hörde samman med. Ett underligt självmedvetande. En ljuvlig förnimmelse av släktskap. Något av det, som man kunde känna i skymningen tillsammans med Gud. De kladdiga och

snikna hade ingen makt över en. Man var lätt som en vind och flög förbi dem. De satt där och räknade. — Lade summa till summa och visste vad allt måste bli tillhoppa. Ja, de visste, att flickan ingenting dög till. — Och nog hade de rätt. — Men den gången i somras var allt så annorlunda. Man kunde le åt dem och deras lilla värld. När man låg vid skogstjärnen och solen kom genom granarna fick man lust att skratta. — Just åt deras mödosamma räknande.

Nu har de en åter i sin makt. Hon går med skolväskan slött hängande. Skorna blir våta av snömodden. Hon lutar sig över kanalracket och ser olustigt ner på vattnet. Så fortsätter hon långsamt hem.

Hon väcks mitt i natten. Tant kommer inrusande i rummet. Märta följer efter. — Hennes ansikte har ett dumt, gapande uttryck. Som hos en porslinsdocka. Tants hår är inklämt i papiljotter. Det hjälplösa ansiktet skiner av fett. Flickan skrattar hysteriskt. — Hon biter i sitt lakan, mens kroppen skakar.

»Kom», ropar tant. Det låter som hon bad om hjälp. — En underlig, grotesk figur i natten.

Flickan går långsamt upp. En kall

ångest värker i bröstet. Hon mår illa och läpparna känns torra. — Tant går före. Hennes tofflor hasar olycksbådande. Våningen är tyst — bara mörker och tre människor.

Inte gråter man över sorgen i en dröm. Om man stod där och grät, vore det ju ingen dröm. Då är det bättre att skratta. — Så gör man ju i drömmen. — Gråter åt glädjen och ler åt sorgen. — Det är som om flickan vore någon annan. Och denna andra skrattar. Då vänder alla sig om. Hon skrattar igen. — Ett underligt skratt, som inte är hennes eget.

Hon går uppför trappan. I flera dagar har detta räckt. Gud ligger i ett rum. En frän lukt stiger från golvet. Gardinerna är fördragna. Sakta går hon fram till den döde. Obeslutsam står hon där. — Ett barn, som nyss fyllt tretton år. Gud är insvept i vita lakan. Den fräna

lukten blir starkare. Om hon tar på hans kropp ger den intet svar.

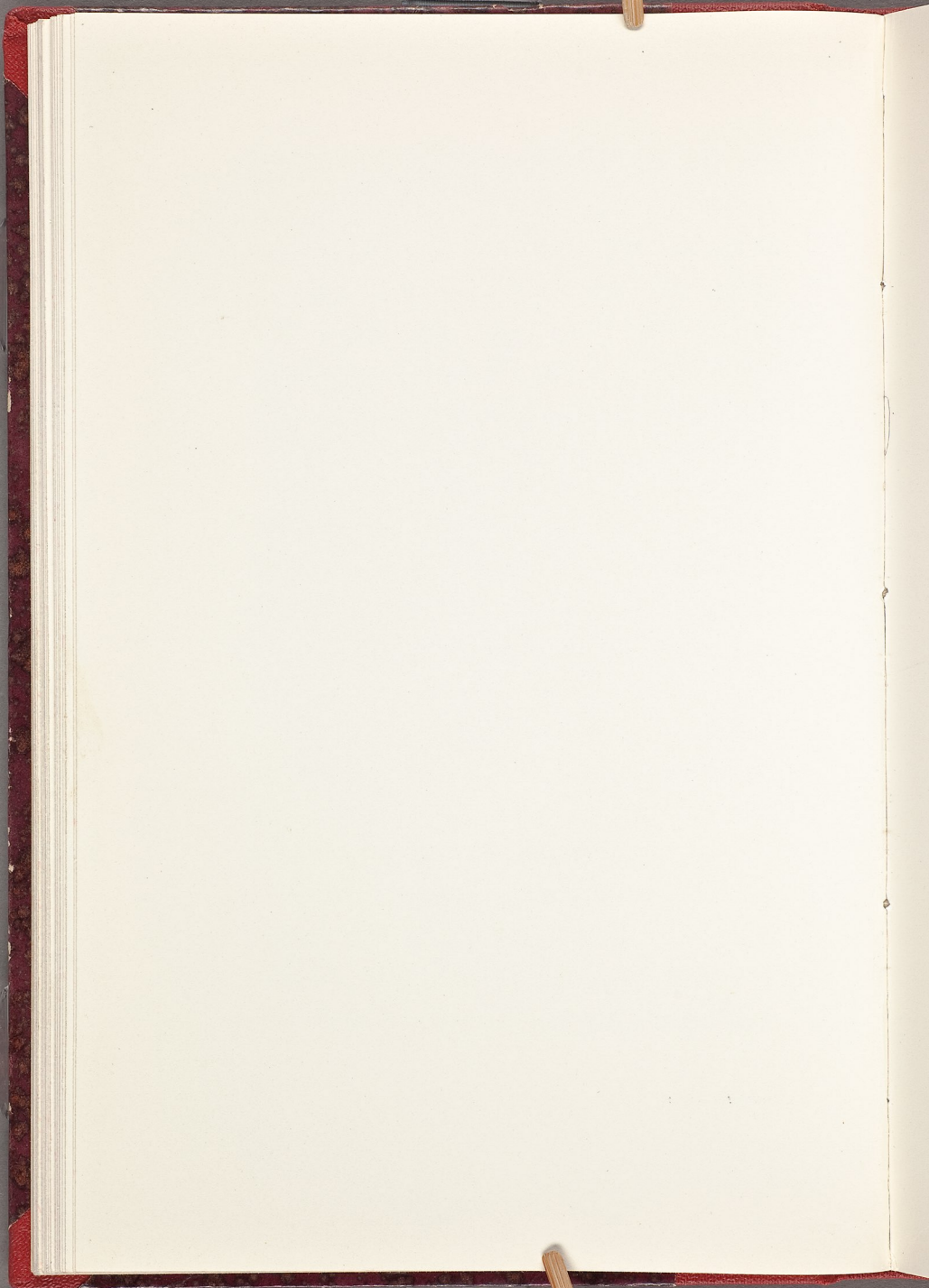
Där nere finns tant och Märta. Går hon till dem — bort från den döde finns bara tomhet. Hon står och talar — de svarar. — Detta är livet. Bortom tant och Märta finns intet, som kan försona flickan med deras ödslighet.

När han levde var de blott skuggor. Märta i brun skolrock och röd väska och hennes feta mor fanns väl ständigt. Men flickan hörde inte till dem. Hon hörde till en lång man med sorgsna ögon, som ville gå i skymning.

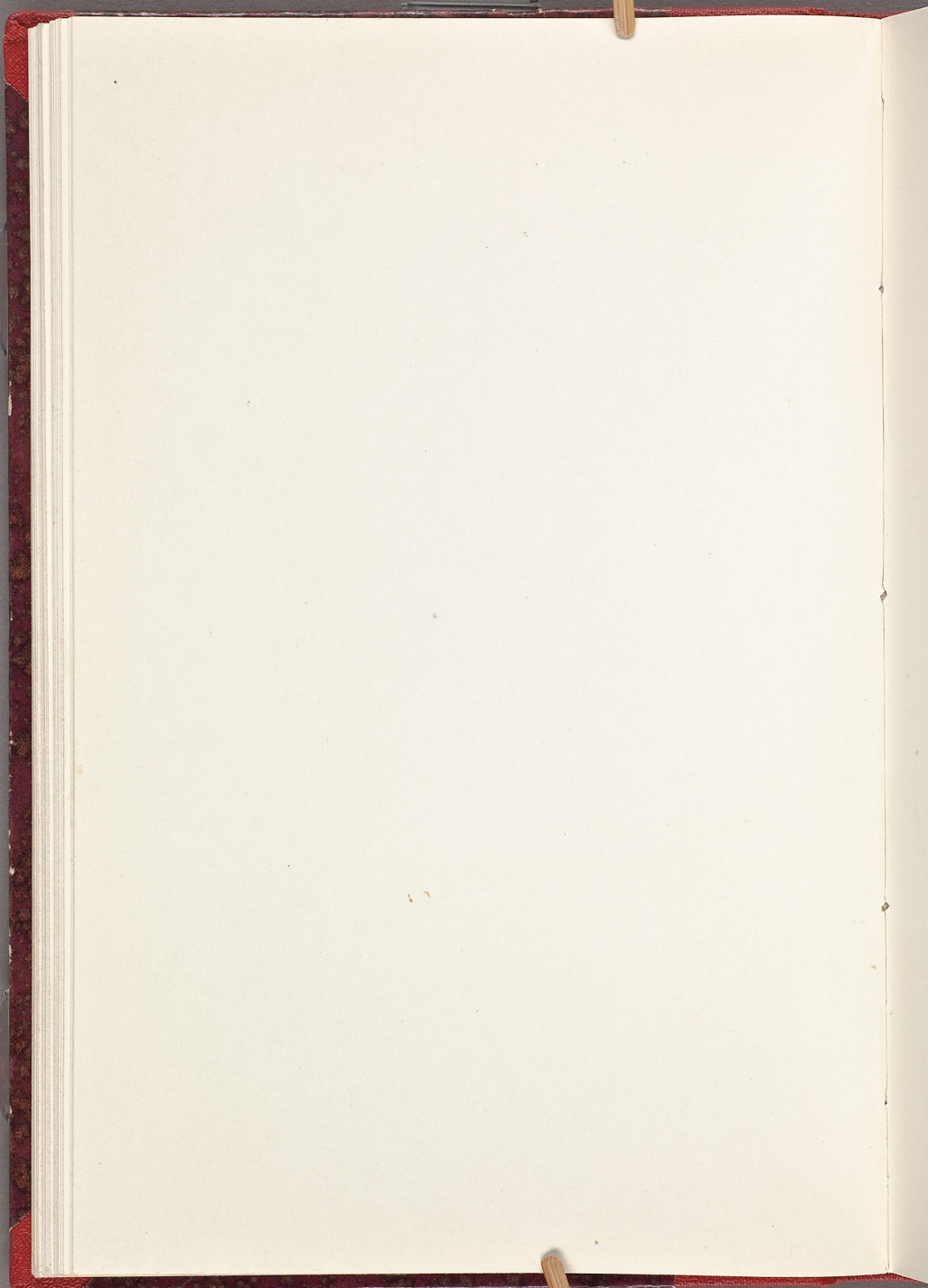
Ibland var tant och Märta intet mer än drömda väsen. Om flickan stuckit en nål i deras bröst hade de blåst ut som gråa vindar genom fönstren.

Nu får plötsligt dessa två ett liv. Ur skugga och dröm kommer de fram. Likt soldater utan nåd står de i röd väska och skär blus för att spärra hennes väg. Hon

vill fly som förr mot dunkel och fuktiga
grenverk. Men där allt sådant funnits
är nu en död man. Om man tar i hans
kropp ger den bara kyla. Flyr man en
annan väg finns tant och Märta likt
orubbliga vaktposter. Dem kommer man
inte förbi. Långsamt förstår hon, att hon
nu är alldeles ensam.

Vilse

Hon sitter nere vid bryggan med fötterna i vattnet. Runt omkring är det alldeles tyst. Ibland kluckar det till, när vågorna slår mot den grå bryggan. Om hon vill, kan hon klä av sig alldeles naken och gå sakta nerför trappan till badhusets ena kant. Hon kan doppa sig sakta och sedan simma ut. Hela det stora vattnet finns under henne och över finns himlen med små lätta, vita moln. När hon vänder sig om och flyter på rygg

kan hon låtsa, att hon inte är en människa utan en himlakropp. Hon är alldeles tidlös utan tankar, alldeles ensam och mycket stolt. »Ser du den stjärnan», säger någon just nu, och stjärnan det är hon — »ser du stjärnan, som levat i årtusenden och som människor långt, långt före oss betraktat.» Ja, hon vet det: så här känns det att vara en stjärna. Man vill skratta och vara barnlig och förnöjsam och ändå är man bräddad med visdom.

Det är ändå skönt att leva. Badkappan ligger slängd på bryggan, hon sveper in sig i den och gnider kroppen. Långt ute ligger en segelbåt förtöjd, och över alltsammans vilar måsarna vackra och en smula högdragna. Någonstans hörs en gonggong, hon skyndar in i badstugan och drar snabbt på sig de skrynkliga långbyxorna. Människor sitter vid ett kaffebord och ler mot henne, glada sorglösa människor utan ångest, förakt och

onda tankar. Hon står där med badkappan över armen, glad och tacksam, och nästan söt i sin tillgivenhet för dessa, som förstår henne. Den stora klumpiga hunden kommer fram och stryker sig mot hennes långa ben. Hon kliar honom med de smala fingrarna, och han kurar vällustigt ihop sig. Människorna bredvid henne ler ömt och liksom roat. Det kommer något tjockt i halsen. Hon skulle åter vilja lägga huvudet i den stora lugna kvinnans knä och bara ligga där, så som hon nyss vilade i vattnet. Hon älskar ro, kärlek och sveklöshet, och när hon står där och smeker hunden, söker sig hennes närsynta ögon bort till detta varma, glädjefyllda. Men hon är mycket blyg, och när hon sätter sig vid det överfyllda kaffebordet ser hon endast väluppfostrad ut.

När han sjunger hörs det i skogen. Hon ligger framåtböjd och plockar blåbär. Han är lång och vacker med mörka

ögon. Hon får hjärtat i halsgropen, när han talar. Hon är röd i ansiktet och sitter med huvudet nedåtböjt. Han märker henne väl inte. När han säger något till henne, låter det flyktigt och likgiltigt. Hon är rädd, att han skall märka hennes dyrkan. Hon talar buttert till honom. De är dagligen tillsammans, äter vid samma bord och talar med samma människor. Hon går i en ständig spänning, inte med några förnimmelser av hopp och ung glädje. Hon är rädd och skamsen över sin oemotståndliga böjelse och hon känner sig mycket löjlig. Hon, den fula och underliga, hur kan hon komma på en sådan tanke. Ändå tänker hon bara på honom.

Men nu, när han sjunger i skogen och inte vet, att hon ligger framåtböjd och plockar bär, då är allt, så som det skall vara. Allt kommer att bli värre efteråt, för att hon låtsas, men nu kan hon sluta ögonen och tro, att de hör samman. Kan-

ske är de gifta, och har gått tillsammans ut för att plocka bär. Nu har hon stannat en stund, och sitter och fyller korgen, medan han sjunger för skogen och för henne. Om en stund skall de gå hem.

Plötsligt blir hon trött. Det äcklar henne att sitta här och se ut i det blå. Hon tar korgen och går sakta hemåt.

Nu är hon inte längre ensam om bryggan. Han har lika stor rätt att vara gäst här som hon. När hon kommer ner, så är han före. Han ligger där utsträckt på sin badkappa och kisar mot solen. Hon kan inte mer ta av sig naken och känna sig utanför rum och tid. Det var länge sedan, hon låg på rygg i vattnet, och drömde att hon var en stjärna. Nu är hon ingen stjärna — hon är bara sig själv, tafatt och otymplig. Hennes fingrar darrar, när hon klär av sig i badstugan, baddräkten är för trång och smiter åt.

När hon ser sig i spegeln, som någon hängt upp, vill hon gråta. Hon känner en underlig avsky och en stor hjälplöshet. Det är som hennes fulhet vore fjättrar, som vore den ett märke som stämplade henne. Detta att hon är ful stänger henne ute på något underligt sätt. Hon skulle vilja slå sönder spegelrutan. Skönhet — vad betyder annat än skönhet. Människor talar om lärdom och begåvning, men alltsammans är torrt, snällt och menlöst som mjölk. Skönhet är eggande som musik, det är farligt och underbart. Man är aldrig ensam, när man är vacker.

Det är så långt borta nu. En gång låg hon i ett hav och vaggades till ro. Hon vandrade bland tången och samlade snäckor i sina smala ungflickshänder. En brunbränd gymnasist sjöng i skogen och hon satt bland blåbärsris och sörjde.

Vita ensamma dagar, då ännu ingen

kommit henne nära. Äckel och ångest, dagar som brännheta öknar av gul sand — vad gör alltsammans, när man äger sitt liv och sin unga förskrämda kropp. Ännu har man inte fört någon annan in i sin rädsla.

Hon hade en regnkappa första gången och var barhuvad. Så dumt, att gå utan hatt, när regnet öser ner. Fast kanske var det därför han såg henne, när han gick förbi och log. Hon trodde att det var på hån och strök tafatt med handen över det stripvåta håret. Det hade varit regn i snön den kvällen och disigt. En gatlykta var trasig, den hade blinkat frenetiskt innanför sitt regnvåta glas — dessa kvällar i november med sin ensamhet och gråkylla, sina slaskvåta trottoarer och sin brådska.

Hon hade tyckt om att gå ensam i mörkret och känna hur regnet piskade över ansiktet. Mörkret, de disiga gatlyk-

torna och regnet kom hennes tankar att klarna. Hon var ännu trotsig, tonårig och överspänd. Det tycktes henne som om hon hörde samman med förvinterkväl-larnas tankfulla ensamhet.

Kanske var det en händelse att någon annan så självklart hade vandrat in i hennes liv. Ingen hade förut bett henne att få komma. När nu någon kom, varför skulle hon då hålla denne utanför. Han ville väl bara värma sig ett ögonblick.

Som mörka ackord flyter lösningen till henne om nätterna. Hon vaknar och biter i lakanet för att inte skrika högt. Något nytt kommer till — hon har blivit mörkrädd, oförklarligt diffust mörkrädd, som ett barn med hemväg över kyrkogården. Det är lösningen, som skrämmer henne.

Om åtta månader skall hon ta sin examen. Om hon inte gör något, om ingen-

ting händer skall dag efter dag gå. Efter sin plan skall de vandra, följa efter varandra, bli till veckor och månader. Hennes kropp skall också följa sin lag, oberoende av att världen går under, oberoende av hennes rädsla.

Hon ligger i natten med febriga ögon. Men tankarna är klara och onda. De vill pina henne — hänfullt målar de ut skammen, förtalet, avskiljningen från skolan.

Man kan bedja. Det är som narkotika. »Gud som haver, Gud som haver.» Men den trösten varar inte länge. Sen kommer den eviga ringdansen igen. »Skam och nesa, skam och nesa.»

Å min älskade, tänker hon och det ger ett ögonblicks ro. »Vi skall nog reda upp det, inte vara rädda, inte vara rädda.»

Men hon vet att hon ligger i fosfornatten och ljuger. Hennes tankar dunkar som en molande värk. Nu vet hon vad grubbel är. Plötsligt skrattar hon till, ett

litet blekt skratt. När hon åter biter i täcket med munnen full av tårsmak, vet hon inte varför hon log.

Sakta smyger hon sig upp ur sängen. Det vita linnet fladdrar till när hon öppnar fönstret. Lönnarna i parken vid realskolan prasslar hemlighetsfullt. Långt borta skrattar två människor. Nattnuften kommer in till henne. Den är fuktig och hon drar samman linnet. Men hon går inte.

Allt detta skall hon ju lämna. Lösningen har sagt så, lösningen som hade en bar och klok stämma. Den knäppte till efter varje ord och var den enda av dimnattens viskningar som man kunde tro.

Och hon skall lämna allt detta — både lyktor i regndis och eftertänksamma lönnar.

Allt är bara oformligt kaos nu i natten. Men i morgon skall det ske...

Och det blir morgon, en stilla lungsjuk morgon som flämtar efter syre. Vägen till skolan går rakt fram, men en annan väg går upp till skogen bort mot sjön. Snart är det vinter, en frusen fjäril fladdrar framför henne på stigen. Den leker bekymmerslöst och glittrar mellan trädstammarna, men hon känner det som följde den just henne. Det gör ont i halsen, hon vill gråta likt ett ängsligt barn, som blivit skrämt.

Vattnet är blått mot den dimvita rymden. Det ligger stilla, som ett lugnt öga. Hon sätter sig på stenen och bara ser ut över denna sjö. Någonting inom henne är benhårt och obevekligt, hon ryggar inte tillbaka.

Fjärilen har följt med. Det prasslar i skogen. Hon lutar sig tillbaka och lyssnar. Plötsligt stiger någonting upp inom henne. En intensiv brännande motvilja, och ett trots, som är så starkt och fyllt

av liv, att det gör nästan ont. Nej, tänker hon, de skall inte få krossa mig. De skall inte få mig att känna skam och förtvivlan.

Och hon ser nästan jublande ut över vattnet. Hon är mycket ung med ett barns kropp och den vita fjärilen dansar i ringar runt henne. Hit trodde de alltså att de skulle driva mig, tänker hon. Men de lyckades inte, de skall aldrig lyckas.

Och hon springer tillbaka nerför stigen, lätt som ett ungt djur och nästan lycklig.

De ligger så nära varandra. Hans andedrag är jämna och lugna. De smala ögonen är hemlighetsfullt slutna. Hans ljusa hår faller ner i pannan. Nu är han långt borta och hon får inte följa med. Plötsligt ler hon åt den sentimentala svartjukan. Men det är ett varmt, lyckligt leende. Som i naiv lekfullhet tar hon upp

sin hand och känner på hans axlar. De är ännu barnsligt smala — hon tar tillbaka handen och betraktar honom med lättjefull äganderätt. De hör samman och intet kan längre såra dem.

De bar bort barnet och det var inte längre människa — bara något litet underligt, som låg stelt och blodigt i vita desinficerade händer. Och nu står mannen över henne, men hon hatar honom. Hon hatar alla människor. Nej, hon känner ingenting längre. Och hon kan inte sova. Barnet var så litet och han fanns inne hos henne. Han fanns där, när hon stod i blå söndagsklänning, och prästen log. Hon hade ängsblommor och de var alldeles ensamma — den ofödde, hennes

man och hon. »Kom aldrig för våra ögon», hade man sagt. »Hora, hora», hade tant ropat nästan kvidande. Hon hade gått bara, alldeles självklart och stilla, och utanför hade den älskade stått.

Så hade de lämnat detta hem. Hon hade gråtit där ofta och ibland hade hon varit glad där. Men nu gick de båda med en liten svart väska — den hade hon packat förut. Hon vände sig om många gånger, men han tog hennes arm och sade, att man inte skulle se tillbaka. Sen kom detta med präst, ängsblommor och ett litet rum. Men hon hade älskat honom hela tiden, självklart och lyckligt. Nu älskade hon honom inte mer. Hon hade pratat med den ofödde, och de hade ofta suttit i skymningen och viskat. Nu hade alltsammans bara blivit till ett litet dött, blodigt barn och hon kan inte sova längre. Den enda människa, som hon riktigt hör samman med är plötsligt likgiltig

och fjärran. Hon vill bara vara ensam. Men han är jämt där, och hon skriker åt honom. Då blir hans ansikte naket och blekt, där det står över henne. Hon skriker till ännu en gång och allt blir dimmigt med stärkta sköterskeuniformer, som dansar ringdans i eldsljuset. Långt borta hör hon hur han snyftar, höga ryckiga snyftningar som en mycket ung pojke och hon hör en låg mansröst säga tröstande som till ett barn! »Det blir bäst så, det blir bäst så.» Och så förs hon bort, ännu skrikande, och utan att någon sagt det, vet hon att den tjutande ambulansen för henne till ett nervsjukhus.

Ännu skriker hon. Sängarna står varandra nära — fyra vid varje långvägg. Allt är så kalkvitt och denna vithet skrämmer henne. Hon tycker sig vara ensam i en livlös öken. Hon har fått en underlig visshet om, att livet alltid skall vara så här.

Ibland kommer mannen och ser på henne. Då vill hon värja sig. Han säger ju ingenting. Men han är ung och förskrämd. I det kaos, där hon bor och vill stanna, är han ett obarmhärtigt ljus. Hans trötta ansikte är en förebråelse från det liv, som hon släppt. Hon har det skönt, trots allt i dimhavet. Nu glider hon bort och ingen kräver något. Allt som hänt är bara hemska drömmar — hela livet med sorg och ångest är bara en dröm. Att ha släppt allt och bara glida in i en tillvaro utan rum och tid — det är detta hon vill.

Hon är skrämmd över de tystlåtna sjuksköterskornas ogillande. Varje stund vaktas rummet av ett snuvigt biträde. Flickan är i tonåren, och vaggar på höfterna, när hon går. Ibland lägger hon ner stickningen och betraktar patienterna nästan lystet. Då skakar den unga kvinnan i sängen av äckel och motvilja.

I klara ögonblick slår det henne, som något ofattbart, hur fri man tycks vara från krav på vänlighet i dessa rum. Där finns en skillnad mellan sjuka och icke sjuka, den lever i tal och röster och man kan inte komma över den — inte ens om man är klar och vill.

Men samtidigt kommer ömheten. De är hennes syskon dessa kvinnor. Hon reser sig i sängen och ler mot dem. Ibland ler någon tillbaka. De talar sällan. Varje ord uppfattas av den snuviga flickan, men deras leenden förstår hon inte.

Ibland försvinner någon av de sex. Alla vet varför, och tystnaden blir tyngre. Hon har också slängts in i isoleringsrummet. Man låg i den avlånga skrubben på sin madrass och visste att skrik i den pinande sömnlösheten måste straffas. Men skriken och våldsamheten ger ro. Sådant förstår visst ingen.

Alla bär de på listiga planer. Den

spröda kvinnan med blekt hår och tunn röst försökte senast i går. Jäntan kom in med maten — röd och ovänlig. Kanske hade hon haft tråkigheter. Hon märkte ingenting i alla fall. Ute var luften genomskinlig och den spröda låg där och smålog med dricksglaslet gömt under täcket tätt invid bröstet, som vore det ett barn. Hon trodde väl på något oklart sätt, att hon skulle lyckas den här gången.

Nu dricker de ur aluminiumbägare och den ljusa är flyttad till en annan avdelning. Någon har sagt, att där finns riktigt sinnessjuka. Kvinnorna på nervavdelningen är inte riktigt sinnessjuka — ibland känns det som en räddningsplancka. Men när nätterna blir ändlösa och utan tröst så vet de inte —. Kanske sover de sinnessjuka bättre.

Så tänker hon slött och förtvivlat i ändlösa timmar. En natt är det hennes tur. Hon har varit stilla i några grå

dagar och har förtroendet att gå ensam på toaletten. Hon smugglar med sig lakanet darrande av sjuk iver. Det är efter det hon får byta avdelning och en skälvande månad bor hon hos de sinnessjuka.

Efteråt, när livet har fått dagar och ljus igen, är det inte så mycket hon minns. Ändå är det aldrig riktigt borta. Hon kan stå i ett fönster och ordna med blommor. Mitt i solskimret kommer den vackra mörkhåriga flickan gående. Hon bodde i ett litet rum för sig. De andra levde sin oklara tillvaro sammanfösta i en stor sal. Men den mörka flickan hade egna kläder och gick nästan alltid ensam. I låg, kultiverad ton underhöll hon sig med de röster, som alltid fanns omkring henne.

Och när flickan går i de frias värld igen kan hon åter höra den låga mörka stämman med sitt: »Ja, sir, ni har alldeles rätt, sir.» När minnet kommer, ser

hon på människorna runt omkring och ser långt förbi dem. Känslan av släktskap med dessa, som lever på tillvarons botten i en tillvaro, om vars groteska förvridenhet människorna runt omkring henne intet vet och intet kan föreställa sig väller upp inom henne med en styrka, som nästan gör henne skrämmd. Det ligger en fara i att ha slagit rot och vunnit hemortsrätt så nära döden. De får makt över en, dessa bleka och mörka, som talar med röster långt borta. Deras elände föder en samhörighet långt bortom liv och död.

Det som finns kvar inom henne, starkt och levande, utan att hon själv vet om sin styrka, är ömheten för mannen. Hon vet, att dessa sjuka liksom hon själv nu måste synas skrämmande. Man har klippt av hennes hår. Hon är klädd i grovt linne av samma tyg som de grova underbyxorna. Livstycket med resårstrumpeban-

den skaver mot kroppen, och i de ögonblick hon inte är alldeles förslöad känner hon ett hjälplöst hat mot den blåa anstaltsklänningen.

Hon kan överraska sig själv med att åter och åter grubbla över kvinnorna runt omkring. Några liknar djur, tycker hon, de lever endast för att någon eller något gjutit liv i deras otympliga kroppar. Hon förstår, att de flesta av dem varken hoppas eller förundras. Ibland tror hon knappast att de lider. De har levat här i många år — kanske större delen av sitt liv, och de vet inte av något hem. Ibland knyter sig förtvivlan inom henne. Någonstans finns stundom en visshet att hon en gång skall bli fri. Men vad kommer livet att vara, när man vet, att innestängda i mörkret, utan hopp och utan längtan, finns dessa djur, som lallar sina oartikulerade ljud i underliga samtal med röster från osynliga vålnader?

Man ger henne ett slags behandlingar, Hon är dödsförskrämd för denna elektrochockanordning och värjer sig envist till en början. Men det underbara inträffar — hon får sova, några timmar bara till en början och sen i långa, ljuvligt världsfrånvarande nätter.

Långsamt vaknar livet, gnuggar yrvaket sina ögon och ler mot henne. Förundrad och yrvaken ler hon tillbaka, det stramar i mungiporna och hon vet inte, om det är av skratt eller gråt. Hon överraskar sig med klarvakna rörelser och och lugna tankar som trevande söker sig fram till problemen. Ibland är hon uppsluppen och skrattar högt med lysande ögon. Men det starkaste och ljuvligaste, som har kommit samman med sömnen är hennes längtan, den är blå och förväntansfull. Sådan går hon i några dagar, ännu bland de döda och nästan döda. Hon äter kladdiga anstaltssmörgåsar med

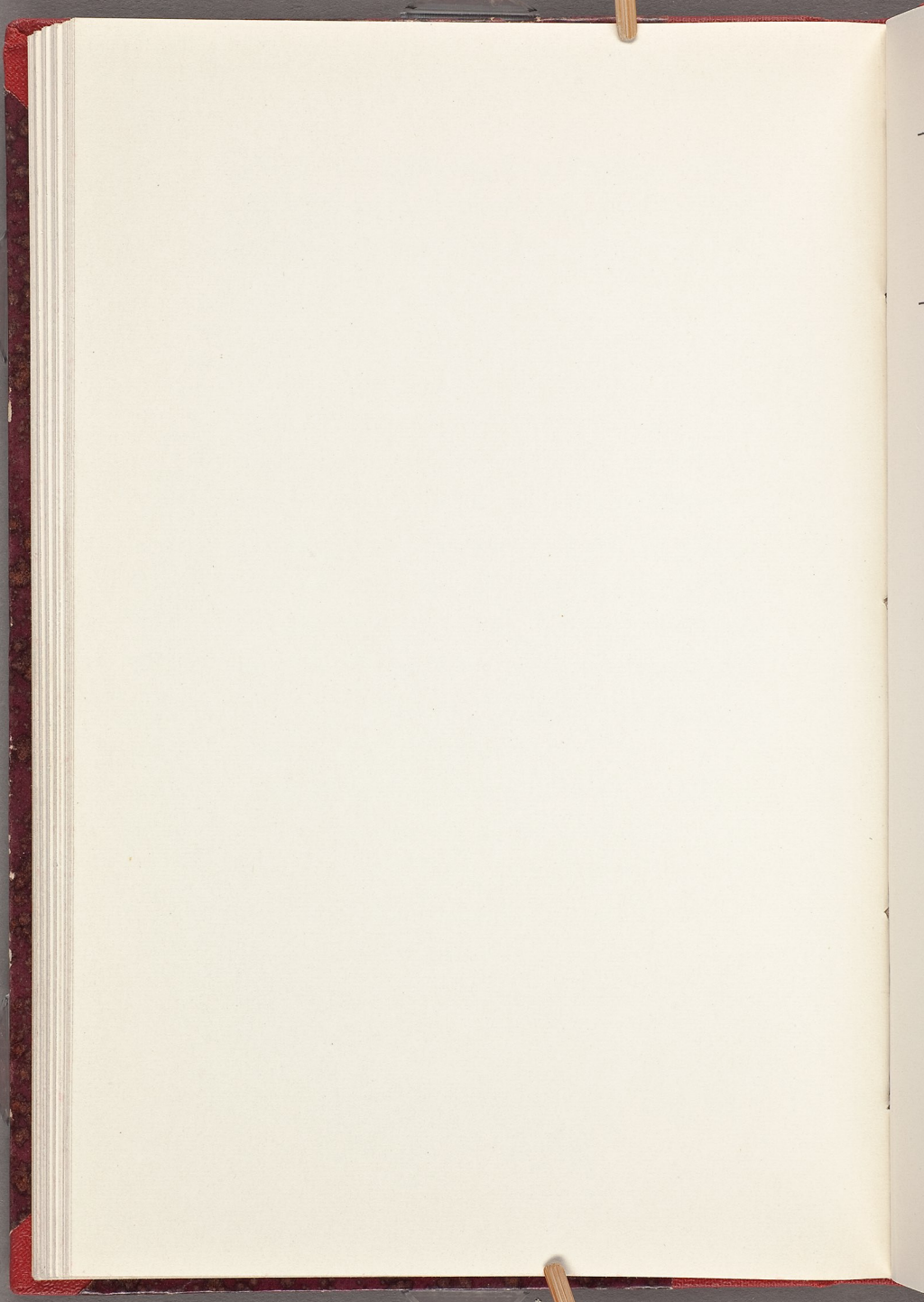
ofriskt margarin och står i klunga för att få av den hänsynslöst usla maten. Så kommer hon tillbaka till de sömnlösa och självmordslängtande.

Hon sover gott och skrattar ofta, utan tankar. Det ligger inte mycken glädje i dessa skratt, snarare är det som hon prövade sin nya förmåga att kunna finna lustiga drag i detta underliga inferno.

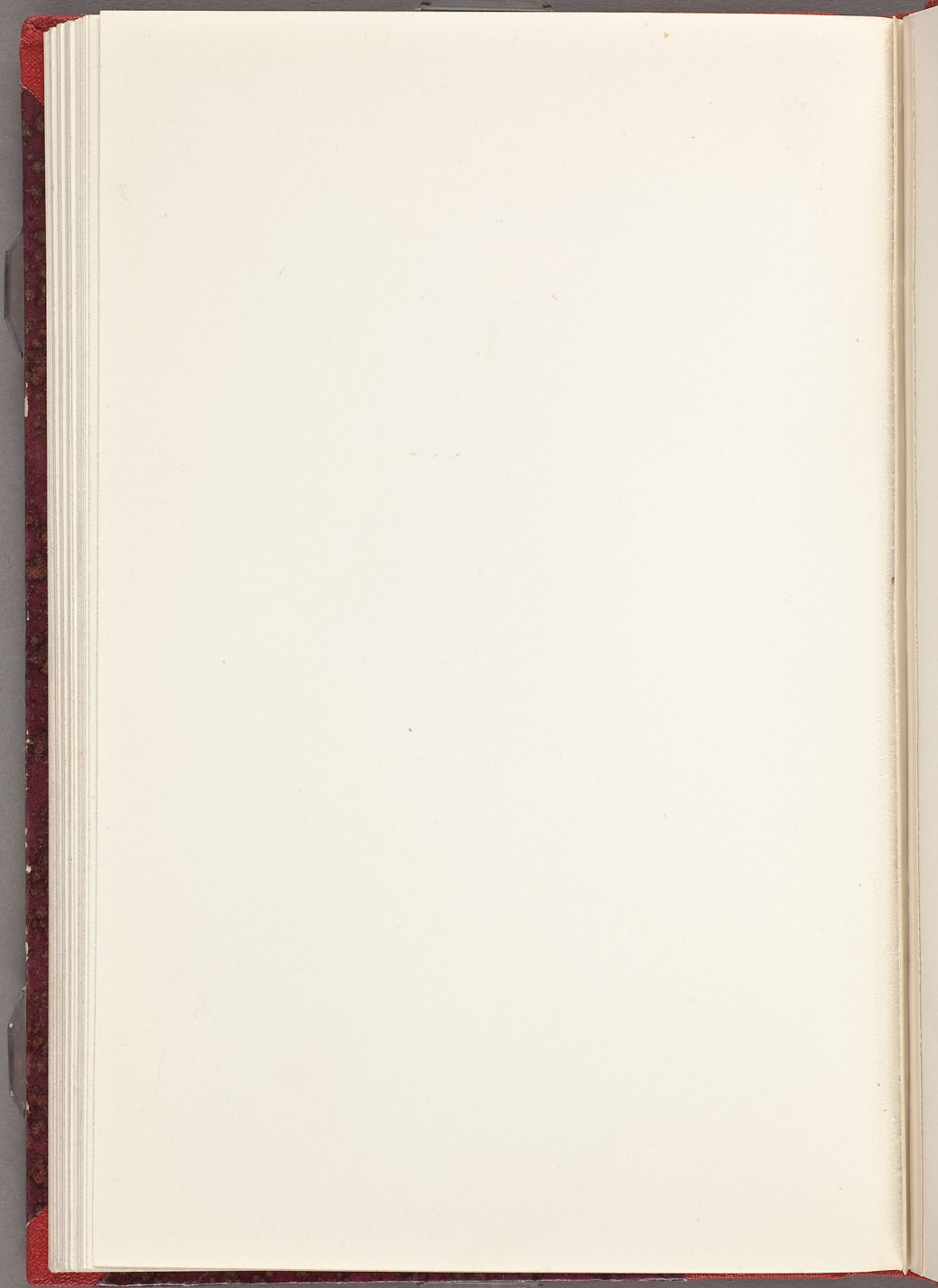
Där finns Marianne med sin långa ranka kropp och det ljusa håret. I friska stunder är hon vänlig och självklar och sjunger ofta små vemodiga melodier, som får de andra att lyfta händerna från sina arbeten och lyssna.

En gång berättar Marianne — nästan stolt — att hon är steriliserad. Ute ligger dimman tjock och trist. Detta att vara steriliserad är något ödsligt och fruktansvärt. Flickan känner en stor kyla och så plötsligt en stor värme som långsamt fyller henne.

Hon känner plötsligt tacksamhet för
att hon lever och ännu kan ge liv. Och
långsamt kommer hennes kärlek tillbaka.

Dimman

Hon klättrade nerför en stege. Runt omkring henne låg natten. Den flöt i mörka vågor av och an. Hon tyckte, att natten var lik en lättjefull sjöjungfru. Den simmade omkring och log åt de skeppsbrutnas mödor. Hon blev trött på att lydigt och andtrutet bara stiga nerför. Det var så meningslöst detta. — Som en Chaplinfilm. Men arbetade i sitt anletes svett och kom inte ett steg längre. En röd signal gnistrade framför henne.

»Slutstation», läste hon. Hon tog sin torgkorg och gick bort från stegen. — Plötsligt visste hon, att hon inte var ensam. Hon var liksom inklämd i en rad av människor. Alla hade de ljudlösa begravningsansikten. Långt borta fanns en disk. Där stod husmor på dårhuset och sålde varor. Alla i kön ville köpa. Ett hekto ost, sa de. Husmor skar ordentligt ett stycke ost som hon la in i ett paket. »Varsegod», sa hon. »Nästa.»

Så blev det flickans tur. Husmors vita tänder glimmade älskvärt. »Vad får det lov att vara.» Flickan visste inte vad hon skulle säga. Hon stod där handfallen. »Ett hekto ro», sa hon till sist. »He», bara ett hekto ro.

Husmor blev alldeles röd. »Ni, ni» väste hon. Nu var hon lik vargen i mormors säng. Själv var flickan rödluvan med korg och allt . . . »Alla de andra vill ha ost och smör», ylade vargen. Alla de

andra sköter sitt arbete. De planerar och tänker sig för. De lever inte på måfå, som Ni. Deras tankar irrar inte som vilsna fåglar. Men ni, ni. — Åter blev detta Ni ett skällsord. Flickans händer föll utefter sidorna. »Ett hekto ro», sa hon igen...

»Vakna Bitte», viskade mannen. Plötsligt tonade drömmen bort sig mot honom. Han stod innantill disken och hade äppelröda husmorskinder. »Ett hekto ro», stönade hon liksom i ångest. »Ta bort ansiktet», väsnades hon sen och slog med knytnävarna mot hans bröst. »Ta bort ansiktet.»

»Lilla Bitte, viskade han. Åter och åter strök han henne över håret och viskade »lilla Bitte». Plötsligt mindes hon en av dårarna. Han brukade stå vid ett träd på promenadgården och gnida pannan mot dess stam. Ibland stannade han upp och bara vrålade. All vända fanns i hans

skrik. Och han stod där i fångdräkt med snaggat hår och skrek. Bara skrek.

»Berätta», sa mannen. »Vad blev du så rädd för — lilla Bitte.»

Han talade som till ett barn. Spänningen föll av henne. Tårarna kom. Mjuka och ljuvliga. —

Hon ville tacka honom. Nu låg hon i hans famn och lyssnade till sin gråt. Han tog henne ifrån vargen. — »Du snälle, snälle», viskade hon. Hon strök med handen över hans axlar. »Du snälle», sa hon förnöjsamt. Det kändes som ett nyckelord.

ngdräkt med
skrek.
ad blev du

arn. Spän-
kom. Mju-

Tu låg hon
ll sin gråt.
n. — »Du
Hon strök
Du snälle»,
es som ett

Septemberluften var lik ett daggklart höstäpple. Klockan dansade mot 9. Hon drog swaggern nära kroppen och sprang.

Chefredaktören hälsade syrligt... Skräcken kom åter. Denna långa, torra nervösa kvinna... Man hatade sin hysteriska panikkänsla. Vad som helst — bara inte bli som hon. Den fanns där i dag också. Så förnedrande. Då man borde drömma om just detta — att bli som hon.

Intervjun med en diplomatfru kom upp. Den kloka och vackra fru X, .. öm maka, charmant värdinna. Genom redaktionsfönstret lyser september in. Den är sval och isblå. Om man spärrar näsborrarna kan man ana doften av ljung, lingon och hård klockklang.

natfru kom
ru X, . . . om
nom redak-
in. Den är
rar näsbor-
av Ijung.

Ständigt fanns saknaden. Hon gick vid blåa stränder om aftonen. Segel dansade över havet. Vassens sjuka andedräkt blev till lustfylld vånda. Och hon stod där i rutig klänning med sin fuktgrå, dova längtan.

Kanske drack hon den i modersmjölk. En okänd kvinna och hon satt tysta i skymningen. De sögs in av den. Rofyllt och utan motstånd.

Andra människor tog sin dag på allvar likt räknetal, vars siffror måste aktas.

Inte sögs de in mot dunkel som förstrött
lät all verklighet falla.

En kvinna i skymningen med slappa
händer och väntande ögon — det var
hennes mor. Flickan har väl mött henne
sen dess — där fanns ju en kvinna på
dårhuset. — Hon minns lukten av bleck-
kärl och inpyrt anstaltslinne i salen för
de halvoraliga. Och framför bordet vid
fönstret satt Hon. Kvinnan, som kunde
varit ens mor. Runt omkring henne fnit-
ter och virriga rop. Men hon satt tyst.
Hennes ögon var utan botten. De klagade
inte, bad inte om hjälp eller trotsade.
Undergivna slavögon, som väntade. Bi-
trädet kom med mat. — Förnedringens
dagar med grismat i kärl likt buckliga
spänner. Alla blev glada. Gumman i
tvångströja slutade sitt eviga, malande
gräl och åt förnöjsamt. Hon som gick i
tröstlös cirkel på golvet och mumlade
kom lydigt till sin plats. Men kvinnan

som kunde ha varit ens mor såg ingenting. Om biträdet inte ryckt henne bort skulle hon blivit kvar — med sina händer i skötet.

Hon blev född till ett dårhus denna varelse. Men hur hade väntan sugits upp av hennes blod. Fanns där kanske en Gud också i hennes släkt. Någon som hade milda, sorgsna ögon och aldrig fick ro för grymma väsen. . . Dem flickan en gång bara kallade »trollen». Kanske älskades han av en kvinna. Så varmt att hon glömde barnet vid sitt bröst och verkligheten omkring sig. Så varmt att ingenting mer hade betydelse än just detta . . . att vänta.

. . . »Den kloka och vackra fru X öm maka, charmant värdinna . . . » ser ni inte att hissen lyser, hör flickan någon skrika. Hon signerar artikeln, får hjälp av sin rutin att löpa rad efter rad — glädje, sorg, mat, hattar, senaste nytt.

Drömmen går bredvid henne. — »ett hekto ro, he, bara ett hekto ro». En av sättarna kommer upp, han beklagar sig som vanligt. Ingen reda med henne, viskar han familjärt och nickar mot chefens dörr. Det drar från fönstret. Flickan stänger frånvarande.

— »ett
». En av
agar sig
henne,
not che-
t. Flic-

4

För en vecka sedan hade de börjat... hennes drömmar. Hon sydde, ett grått, hopplöst broderi. Plötsligt drog mannen omkull henne. Alltsammans gick fort — likt en glad, varm smekning. Senare på kvällen hade han sagt: »Var är ditt friskintyg, Bitte?»... De hade ju inte råd att tänka på barn... men båda led av hennes underliga skräck. Hennes sjuka, envisa vägran att möta en enda av dem.

Hon släckte ljuset, ett broderi låg på golvet och en het, sårig minnesbild steg upp

från dess solkiga botten . . . denna nakna, framåtslängda kropp . . . Överläkaren med blek hy, kalla ögon och trippande frökensteg.

Hon minns storronden en gång i veckan . . . Öppna fönster, röda biträden, febrilt slätande av överkast. Syster är nervös. Likt en småskollärlarinna före inspektion. Gumman i sängen hostar . . . Hon är lik en gammal ond höna. Kanske känner den evigt vandrande på golvet oron. Hennes takt ökar och hon talar — fort, fort.

Den Högste seglar in. Som en äldre fröken med blek hy. Likt skuggor glider kandidater och självuppgivande systrar nära honom. — Å, hans smala, lynniga mun . . . — Ett sällsamt skådespel förvisso. En gång i veckan ställs de slitna kulisserna fram.

En gång i veckan bekräftar Herren sin allmakt. Tunna missnöjda läppar,

systems darrande ben. — Snart är allt över. Stank av bleckkärl, elände, hopplöshet — skrik mer gälla än födslovåndans... den snabba karriärens man har lämnat salen. Kvar är längtan mot sagoberättaren. Han, som vandrar i vår urskog, drömmer sig in i sjuka drömmar och slår följe med vår ångest.

Hon ser på sin klocka. »Kaffe» nickar den fete på sporten. Han ringer upp... hon småler åt tonen »kaffe och bullar, så drar vi på skånkorna, fröken lella».

... Hennes tankar är trötta fiskar. »Jag lever i en dimma», tänker hon... ända sedan dårhuset har jag bott i dimman... ja förut också, i hela mitt liv. Livet ger signaler till andra, men inte till mej. Skriken från deras barn, arbete, hem blir till en verklighet. Den tvingar

sig inpå dem. För mig är ingenting verkligt — mer än dimman.

... När livet kommer, så glider jag tillbaks i den. Före dårhuset var dimman ond. Den kände mitt hat och min längtan. Nu kämpar jag inte längre och nu är den snäll. Vi har det gott ihop — dimman och jag... och alla säger de »så frisk hon har blivit» — men i dag skall jag till den elake och ha intyg. Och i natt grälade husmor över att jag bor i dimman... »alla de andra vill ha ost och smör», sa hon, »men ni ber om ro, ni, ni, ni.»

Vad är det med henne... sportredaktören ser road ut. »Ibland verkar du stirrig», säger han. »Stirrig, vilket ord». — Håller hon på att bli tokig igen, det är som allting stack och pinade henne. »Oduglig» skriker det runt omkring henne, du kommer att sitta där med halvöppen mun i hela ditt liv. — Du med din

dimma. Din man kommer att lämna dig, aldrig skall du föda barn. Men det är inte din största förnedring — det värsta är, att du bara skall glida bort. Inte kämpa, inte röra ett finger, bara sitta, likt kvinnan på dårhuset.

Hon vill springa upp... vända sig mot rösterna och skrika. »Nå, än sen då.» Jag vill inte ha smekningar, äventyr och liv, när andra tvingas kvar därborta. Dag efter dag, år efter år. Vem skall jag bli lik — chefen kanske med gäll röst och futtiga ambitioner... Om jag bara glider så förkväver jag åtminstone ingen. Framgång, lycka, alltsammans är bara tomhet. Dimman är verklig. Hon ger mig hemortsrätt hos dem alla. Utan krav eller dom suger vi oss ner till eländet... viskar vi bakom de präktigas öron.»

Har hon inte rätt?... Visst är chefens iver före pressläggningen dum. — När dårhuset finns och vi alla är marionetter.

— Visst är Hans kyssar ett ingenting... deras hat och lidelse en fars. — När en del ligger sammankrupna på golven och sörplar ur bleckkärl.

Och ändå denna plötsliga vända. Som man inte spelade rent spel. Som hon ännu gick vilse — långt, långt från rätt väg. Och barnet, som hon drömt om. Vad skall ett sådant göra i denna leksaksvärld.

Barnet... plötsligt minns hon. En liten, ensam flicka, som älskade. Men den som hon älskade bodde i en dimma. Hon var en docka för honom, ja allt var dockor utom dimman. Runt omkring led människor för hans skull, men han orkade inte tränga sig fram till dem... Och de följde honom. Så har det gått till, tänker hon barnsligt. — Alla dårar är små, små väsen som älskat... Men ingen har orkat med dem.

Plötsligt är allt förändrat... som en

dörr glede upp. Livet är stort och ganska farligt... en nyckel har vridits om.

Flickan är ju en hysterika och vill gråta. Men sportredaktören vaggar på sin stol. »Vad gjorde du egentligen i natt»... Hon finner sig. »Köpte ost och smör», ler hon.

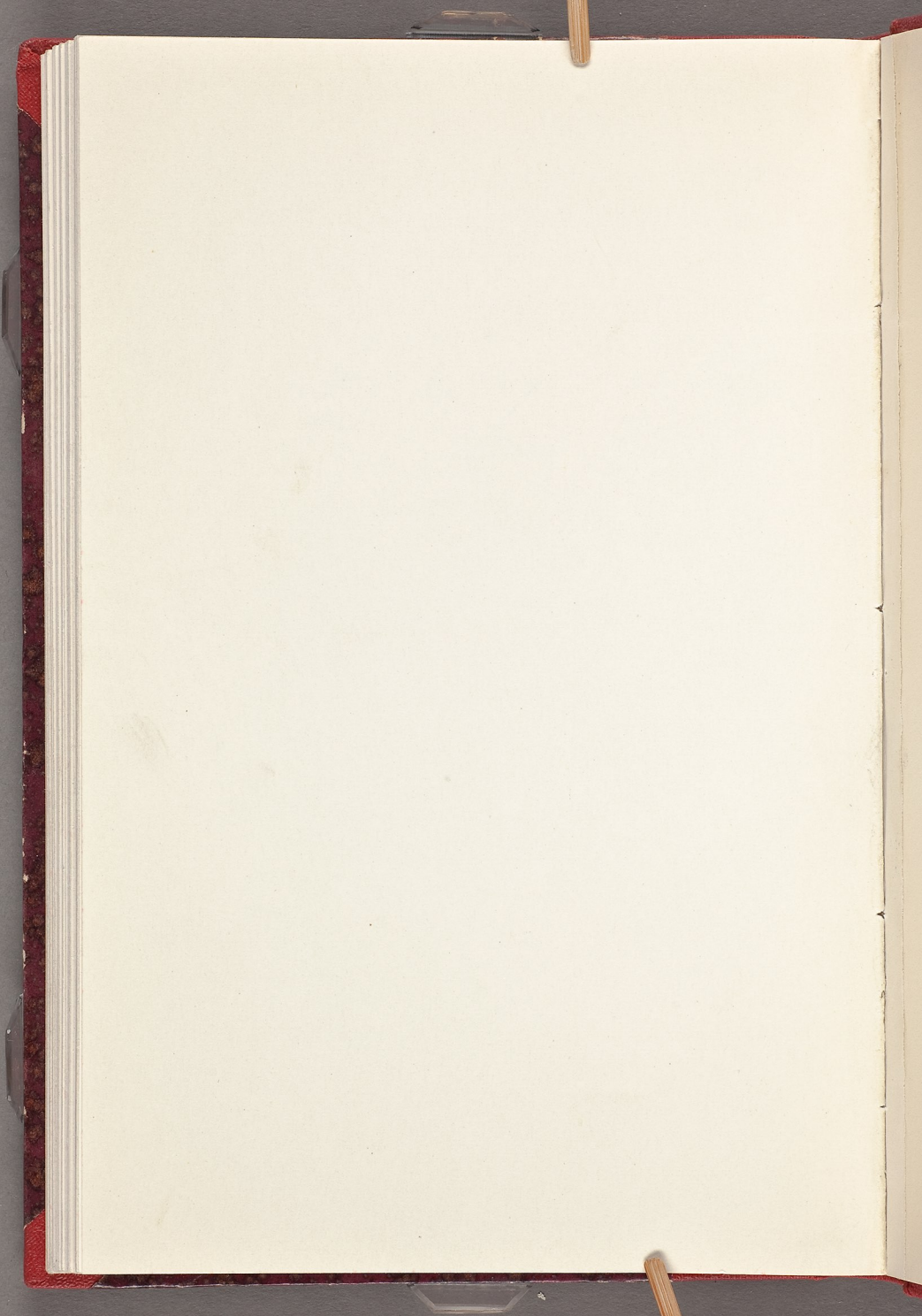
gan-
es om.
h vill
på sin
rt»...
nör»,

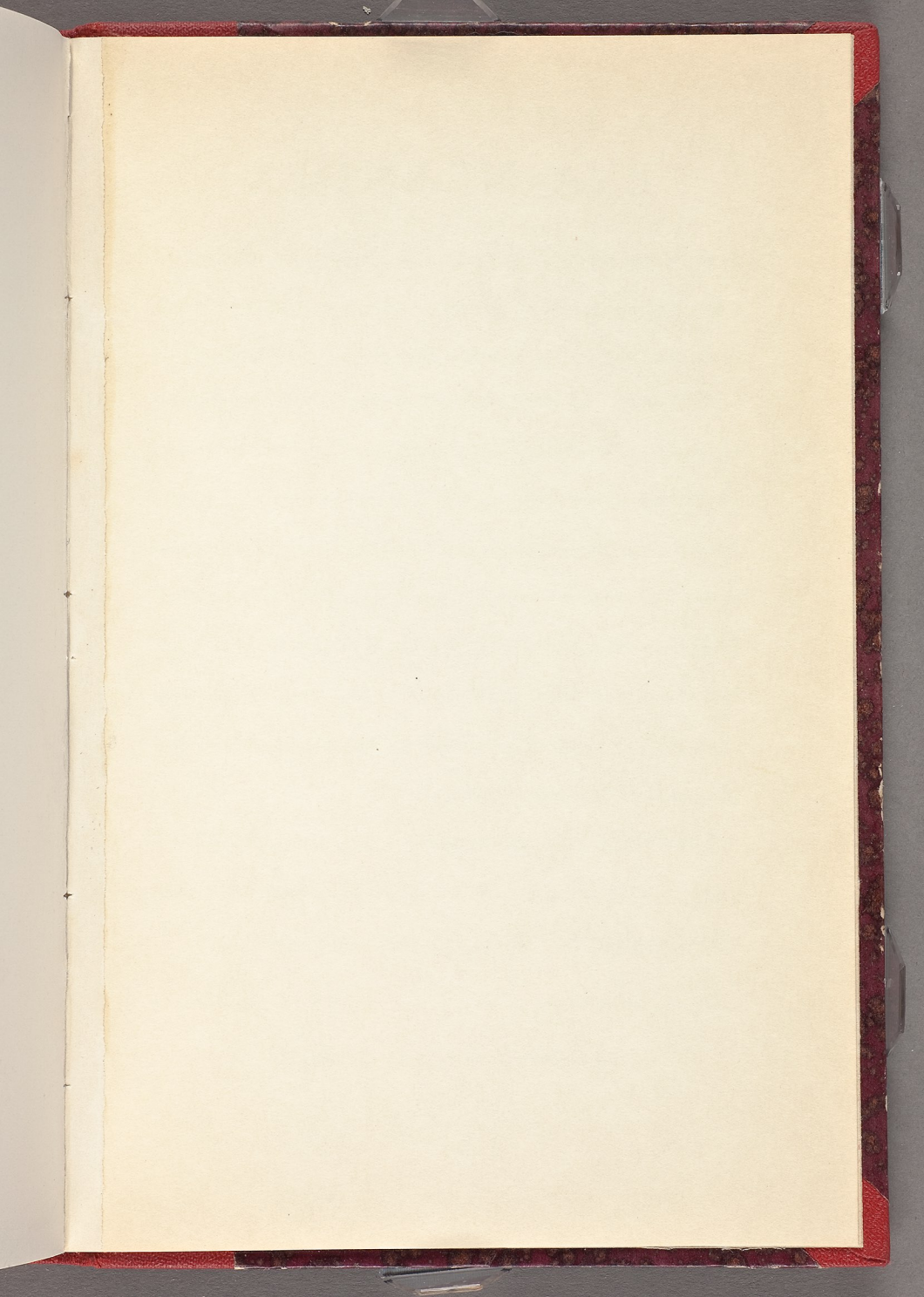
Innehåll

Hysterikan 7

Vilse 51

Dimman 79

EVA NEANDER

är ett namn som ibland skymtat under en dikt eller novell i tidningspressen. Man har då kunnat lägga märke till den intensiva, skälvande tonen i de saker hon offentliggjort.

”Dimman” är hennes första romanförsök och författarinnan berättar här om ett skyggt och ensamt barn som växer upp till en skygg och överspänd kvinna med hysteriska anlag. Barnet lever på sidan om livet, liksom innesluten i en dimma som avlägsnar henne från verkligheten. Endast en skör tråd binder henne vid denna värld och när hon vid vuxen ålder drabbas av en stor sorg brister den. Hon släpper taget och hamnar på ett sinnessjukhus, åter fången i barndomens dimma . . .

Eva Neander är en ungdom — hon är född i Kiruna 1921 — vars namn är värt att lägga på minnet. Hon skall säkert återkomma i andra litterära sammanhang.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 3: 75